

Náklady trestního řízení a jejich náhrada

Příklad č. 48: Obviněný Pavel je stíhán pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustil neplacením výživného na své nezletilé dítě po dobu asi 10 měsíců, přičemž na výživném dluží částku celkem asi 12 500 Kč. Jde o vůbec jeho první trestní stíhání, v řízení nebyl ve vazbě ani zastoupen obhájcem. Od známých slyšel, že kromě odsouzení k určitému trestu mu hrozí i povinnost zaplatit státu nějaké peníze za vedení trestního procesu proti němu.

Příklad č. 49: Poškozený Petr utrpěl škodu tím, že obviněný Zdeněk, který je stíhán pro trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku, násilím vnikl do rekreační chaty poškozeného a odcizil z ní různé věci v celkové hodnotě 27 750 Kč a poškozením chaty způsobil další škodu ve výši 8 590 Kč. K tomu, aby poškozený dosáhl náhrady této škody v trestním řízení, si zvolil k zastupování zmocněnce, jímž je advokát, kterému musel zaplatit zálohu. Navíc poškozený uvažuje o tom, že si nechá výši škody přepočítat svým znalcem, protože škoda vyčíslená znalcem přibrávaným policejním orgánem se mu zdá být poměrně nízká.

§ 1 Obecně k nákladům trestního řízení

Trestní řízení stejně jako každá jiná organizovaná lidská činnost se neobejde bez nutnosti použít k tomu určité materiální prostředky. **Náklady trestního řízení** se v souvislosti s jejich náhradou rozumí takové výdaje hrazené státem nebo stranami řízení (resp. jejich zástupci), které bylo třeba skutečně vynaložit **v konkrétní trestní věci** k tomu, aby mohlo probíhat řízení a skončit určitým rozhodnutím, včetně případného výkonu rozhodnutí. Tyto náklady nutno odlišovat od obecných výdajů státu určených státním rozpočtem

a použitých k zajištění výkonu trestního soudnictví např. v podobě nákladů na pořízení a udržování budov soudů a státních zastupitelství a na platy osob zaměstnaných u orgánů činných v trestním řízení. Náklady trestního řízení spojené s konkrétní projednávanou trestní věcí zpravidla představují určité peněžní výdaje nebo ušlý finanční příjem a v peněžní podobě se též uhrazují.

Náklady trestního řízení lze rozdělit do dvou základních skupin:

- a) **náklady, které nese prozatímně v plné výši stát**, protože v zájmu hladkého průběhu trestního řízení je vhodné nebo nezbytné uhradit je ihned, jakmile vzniknou, i když v této době není jisté, kdo je bude nakonec nést z vlastních prostředků a zda vznikne státu právo na jejich úhradu, popřípadě podaří-li se je státu vymoci od odsouzeného či jiné osoby. Patří sem zejména náklady na doručování, vyplacené svědečné, znalečné a tlumočnické, náklady spojené s předvedením obviněného nebo svědka k soudu, odměna a náhrada hotových výdajů uhrazené ustanovenému obhájci apod.;
- b) **vlastní náklady** obviněného, zúčastněné osoby a poškozeného (např. jízdné k soudu, poštovní poplatky, náklady na opatření vlastního znaleckého posudku podle § 110a) a vydání způsobená zvolením obhájce nebo zmocněnce. Tyto náklady stát nenese ani prozatímně, ale snášejí je uvedené osoby samy, přičemž poškozený má v určitých případech nárok na jejich úhradu odsouzeným.

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. mimo jiné jednak důsledněji upravila realizaci ústavně zaručeného **práva nemajetného obviněného na obhajobu** prostřednictvím zvoleného nebo ustanoveného obhájce v podobě nároku na bezplatnou obhajobu (podobně učinila v případě zastoupení nemajetného poškozeného zmocněncem), včetně možnosti úhrady nákladů na znalecký posudek, a jednak stanovila lhůty jak pro uplatnění nároku obhájce (zmocněnce) na odměnu a náhradu hotových výdajů, tak pro rozhodnutí o něm a rovněž pro vyplacení úhrady odměny a hotových výdajů ustanovenému obhájci nebo zvolenému obhájci (zmocněnci) nemajetného obviněného (poškozeného). Rozhodnutí o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody bylo nově podmíněno návrhem poškozeného, přičemž z úřední povinnosti se rozhodne o povinnosti k náhradě nákladů vzniklých ustanovením zmocněnce poškozenému. Další novela provedená zákonem č. 283/2004 Sb. pak rozšířila **nárok poškozeného na náhradu nákladů**, i když mu nebyla přiznána náhrada škody způsobené trestným činem (§ 154 odst. 2). Novela provedená zákonem č. 539/2004 Sb. pak umožnila obviněnému, jemuž byl přiznán nárok na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu, ustanovit na jeho žádost obhájce (§ 33 odst. 4). Další novely provedené zákony č. 306/2009 Sb. a č. 330/2011 Sb. reagovaly na zavedení trestu domácího vězení a na možnost kontrolovat odsouzeného při výkonu tohoto trestu i při podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody prostřednictvím

elektronického monitorovacího systému [§ 152 odst. 1 písm. c), d), odst. 2, § 155 odst. 2, 3]. Konečně novely provedené zákony č. 181/2011 Sb. a č. 45/2013 Sb. rozšířily možnost náhrady nákladů poškozeného souvisejících s jeho účastí v trestním řízení (§ 154 odst. 2).

Obecná úprava náhrady nákladů řízení obsažená v ustanoveních § 151–156 se uplatní i v řízení proti **mladistvým** (§ 291 tr. řádu, § 1 odst. 3 z. s. m.) a v řízení proti **právníckým osobám** (§ 1 odst. 2 zák. o tr. odpovědnosti p. o.). Zvláštní úpravu náhrady nákladů řízení obsahuje ustanovení § 95 z. s. m. v případě řízení ve věcech osob mladších patnácti let.

§ 2 Náhrada nákladů, jež nese stát

Jde o náklady uvedené v § 151 odst. 1, § 152 a § 153, které sice prozatímně nese stát, ale po pravomocném skončení řízení má odsouzený nebo další osoba povinnost uhradit je státu za určitých okolností a do stanovené výše.

Obžalovaný, který byl pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem **uznán vinným** trestným činem, je podle § 152 povinen státu nahradit:

- a) náklady spojené s výkonem vazby,
- b) odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, pokud obviněný nemá nárok na obhajobu bezplatnou,
- c) náklady spojené s využitím elektronického kontrolního systému při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody,
- d) náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody a s výkonem trestu domácího vězení a
- e) paušální částkou ostatní náklady, které prozatímně nesl stát (paušální částku stanoví Ministerstvo spravedlnosti ČR).

Předpokladem vzniku této povinnosti je **pravomocný odsuzující rozsudek** v téže věci (§ 120 odst. 3, § 122 odst. 1) nebo **trestní příkaz**, který má účinky odsuzujícího rozsudku (§ 314e odst. 7). Jde o odsuzující rozhodnutí soudu **České republiky**. K náhradě nákladů v případě odsouzení soudem cizozemským viz rozhodnutí č. 14/2013 Sb. rozh. tr.

Odsuzujícím je rozsudek, kterým byl obviněný **uznán vinným** ze spáchání trestného činu (buť jen jednoho z více žalovaných), a to bez ohledu na skutečnost, zda byl stíhaný skutek posouzen shodně jako v obžalobě či v návrhu na potrestání, jaký trest byl obviněnému uložen nebo zda bylo upuštěno od jeho potrestání, resp. od uložení souhrnného trestu (viz též rozhodnutí č. 29/2014 Sb. rozh. tr.). Je jím i rozsudek, jímž soud schválil

dohodu o vině a trestu (§ 314r odst. 4). K tomu, kdy odsuzující rozsudek nabývá právní moci, viz § 139; trestní příkaz se stane pravomocným, nebyl-li proti němu podán odpor (§ 314g odst. 2). Bylo-li řízení o některém z trestných činů obviněného vyloučeno ze společného řízení a obviněný je pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit státu náklady trestního řízení samostatně jak v původní, tak i ve vyloučené trestní věci (viz rozhodnutí č. 47/1979 Sb. rozh. tr.).

Ad a) Tato povinnost se týká jen odsouzeného, který byl v tomtéž řízení skutečně **ve vazbě** (§ 67 a násl.), bez ohledu na to, pro jaký trestný čin (viz rozhodnutí č. 53/1984 Sb. rozh. tr.); náhrada nákladů vazby nepřichází v úvahu, byla-li vazba nahrazena některým z institutů podle § 73 a § 73a tr. řádu (resp. po dobu trvání těchto institutů) nebo u mladistvého též podle § 50 z. s. m.

Denní sazbu připadající na **náklady spojené s výkonem vazby** a způsob úhrady těchto nákladů stanoví Ministerstvo spravedlnosti ČR obecně závazným právním předpisem (§ 152 odst. 2). Tím je vyhláška č. 10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, podle níž činí denní sazba nákladů výkonu vazby 45 Kč za každý započatý kalendářní den příslušného kalendářního měsíce (§ 10 odst. 1 cit. vyhlášky). **O povinnosti** odsouzeného nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby rozhoduje po právní moci odsuzujícího rozsudku (nikoli již po propuštění z vazby – viz rozhodnutí č. 10/1985 Sb. rozh. tr.) předseda senátu nebo samosoudce soudu, který rozhodoval ve věci v prvním stupni, a to usnesením, proti kterému je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 155 odst. 1, 6 tr. řádu). **O konkrétní výši** těchto nákladů pak rozhoduje ředitel věznice, v níž byla vykonávána vazba, přičemž proti jeho rozhodnutí je rovněž přípustná stížnost (§ 11 cit. vyhlášky). Náhrada nákladů výkonu vazby se vymáhá buď srážkami z odměny odsouzeného za práci [§ 1 odst. 2 písm. b) cit. vyhlášky], anebo podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (§ 152a tr. řádu).

Ad b) Odsouzený je povinen nahradit státu **odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci** státem jen za předpokladu, že nemá nárok na bezplatnou obhajobu; o nároku obviněného na bezplatnou obhajobu se rozhoduje podle § 33 odst. 2 a 3. O poskytnutí bezplatné obhajoby nebo obhajoby za sníženou odměnu rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, osvědčil-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby; vyplývá-li ze shromážděných důkazů, že obviněný nemá dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby, může, je-li toho třeba k ochraně práv obviněného, rozhodnout předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného. V uvedených případech pak hradí náklady obhajoby zcela nebo zčásti stát. K ustanovení obhájce viz § 33 odst. 4 a § 38–40a.

Jinak stát **obecně nenese** náklady spojené s nutnou obhajobou (§ 36 a § 36a), jestliže si obviněný zvolil obhájce sám nebo mu ho zvolila jiná oprávněná osoba (§ 37), a ani náklady vynaložené na zvoleného obhájce v jiných případech, kde není obhajoba nutná. Stejně tak stát nenese náklady na právní pomoc advokáta při podání vysvětlení (§ 158 odst. 5). Stát však **nese** náklady na nutnou obhajobu, které obviněnému vznikly v důsledku podání stížnosti pro porušení zákona (§ 266 a násl.), a to bez ohledu na skutečnost, zda si obviněný pro řízení o stížnosti pro porušení zákona zvolil obhájce nebo ten mu byl ustanoven (§ 151 odst. 1). Odsouzený rovněž není povinen nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci, jestliže obhájce byl obviněnému ustanoven v rozporu s ustanovením § 38 odst. 1 za situace, kdy obviněnému nebyla poskytnuta možnost zvolit si obhájce (viz rozhodnutí č. 15/1992 Sb. rozh. tr.). Pokud odsouzený byl v trestním řízení pravomocně uznán vinným jen trestným činem, k němuž se nevázaly důvody nutné obhajoby, zatímco jeho trestní stíhání pro jiný trestný čin, které vyvolalo důvody nutné obhajoby a ustanovení obhájce, bylo pravomocně zastaveno, nelze odsouzenému uložit povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem ve smyslu § 155 odst. 1 a § 152 odst. 1 písm. b) – viz rozhodnutí č. 19/2001 Sb. rozh. tr. K náhradě odměny a hotových výdajů ustanoveného obhájce v případě podmíněného zastavení trestního stíhání viz rozhodnutí č. 48/2000 Sb. rozh. tr. Obhajoval-li obhájce v tomtéž řízení více obviněných, nelze jim uložit uvedenou povinnost společně a nerozdílně (rozhodnutí č. 4/2006 Sb. rozh. tr.).

Nemá-li obviněný nárok na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu, je zásadně **povinen státu uhradit** odměnu a hotové výdaje ustanoveného obhájce v takové výši, v jaké byly tyto nároky přiznány ustanovenému obhájci podle § 151 odst. 3 (viz rozhodnutí č. 41/1991 a č. 7/2012 Sb. rozh. tr.). O povinnosti odsouzeného k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci státem a o jejich výši rozhodne po právní moci odsuzujícího rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně (§ 155 odst. 1). Takové rozhodnutí lze učinit až **po právní moci** rozhodnutí, kterým byla obhájci podle § 151 odst. 3 přiznána odměna a náhrada hotových výdajů, a **po jejím vyplacení** obhájci (viz rozhodnutí č. 56/1992 Sb. rozh. tr.). Proti rozhodnutí o povinnosti odsouzeného nahradit náklady spojené s ustanoveným obhájcem je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 155 odst. 6). Není-li náhrada provedena dobrovolně, vymáhá se podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (§ 152a tr. řádu).

K odměně a náhradě výdajů ustanoveného obhájce viz níže v § 3 této hlavy učebnice. K rozhodování soudu o povinnosti odsouzeného k náhradě odměny a výdajů uhrazených ustanovenému obhájci viz též rozhodnutí č. 47/1991, č. 16/1992, č. 61/1992, č. 54/1998, č. 74/1998, č. 52/2000, č. 57/2000, č. 4/2006, č. 7/2006, č. 43/2007, č. 59/2007 a č. 31/2012 Sb. rozh. tr.

Ad c) Pokud jde o **náklady spojené s využitím elektronického kontrolního systému při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody**, denní sazbu připadající na ně a způsob jejich placení bylo zmocněno stanovit Ministerstvo spravedlnosti ČR podle § 152 odst. 2 tr. řádu obecně závazným právním předpisem. Tímto předpisem je vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, protože ta se zde přiměřeně použije podle § 155 odst. 3 věty druhé tr. řádu. **Denní sazba** v tomto případě tedy činí 50 Kč za každý kalendářní den, v němž byl u odsouzeného alespoň zčásti uplatněn elektronický kontrolní systém po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, a to obdobně jako při výkonu trestu domácího vězení (§ 1 cit. vyhlášky).

Pokud jde o **způsob placení** těchto nákladů, soud po ukončení využití elektronického kontrolního systému a po právní moci rozhodnutí, kterým byla stanovena povinnost k náhradě těchto nákladů (§ 155 odst. 3 tr. řádu), vyzve odsouzeného, aby soudem vyměřenou částku uhradil na účet soudu ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení s upozorněním, že nebude-li ve stanovené době zaplacená, bude vymáhána podle jiných právních předpisů (§ 2 odst. 1 cit. vyhlášky). Náhrada těchto nákladů se pak vymáhá podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (§ 152a tr. řádu).

Ad d) Náhradu **nákladů spojených s výkonem trestu odnětí svobody** upravuje zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů (viz § 152 odst. 4 tr. řádu), a vyhláška č. 10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Povinnost obviněného nahradit tyto náklady stanoví § 35 odst. 1 cit. zákona. K jejich úhradě lze použít 32 % čisté odměny odsouzeného, nejvýše však 1 500 Kč za kalendářní měsíc (§ 3 odst. 1 cit. vyhlášky). O povinnosti nahradit náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody se nerozhoduje, jestliže je jejich úhrada prováděna přímo srážkami z odměny odsouzeného, který je zařazen do zaměstnání, a to podle § 3 odst. 1 vyhlášky č. 10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. O této povinnosti rozhodne ředitel věznice, v níž se vykonává trest odnětí svobody, jen u odsouzených, kteří nehradí náklady výkonu trestu z odměny ze zaměstnání (§ 8, § 9 odst. 1 cit. vyhlášky). Proti rozhodnutí ředitele věznice může odsouzený do 3 dnů od jeho doručení podat stížnost podle § 9 odst. 2 cit. vyhlášky.

Soud tedy o uvedené povinnosti vůbec **nerozhoduje**. Nejsou-li náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody hrazeny srážkami z odměny odsouzeného, který je zaměstnán, nebo z jiných jeho příjmů, vymáhají se případně

podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (§ 152a tr. řádu). Odsouzený je osvobozen od náhrady těchto nákladů v případech podle § 35 odst. 2 cit. zákona a za podmínek § 35 odst. 3 a 4 cit. zákona lze od jejich vymáhání upustit nebo jejich náhradu prominout.

Denní sazba připadající na náklady spojené s **výkonem trestu domácího vězení** se stanoví v ustanovení § 1 vyhlášky č. 458/2009 Sb. tak, že činí 50 Kč za každý kalendářní den, v němž odsouzený alespoň zčásti vykonával trest domácího vězení. Pokud jde o způsob placení těchto nákladů, soud po výkonu trestu domácího vězení a po právní moci rozhodnutí, kterým byla stanovena povinnost k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení (§ 155 odst. 2 tr. řádu), vyzve odsouzeného, aby soudem vyměřenou částku uhradil na účet soudu ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení s upozorněním, že nebude-li ve stanovené době zaplácena, bude vymáhána podle jiných právních předpisů (§ 2 odst. 1 cit. vyhlášky).

Soud může, s přihlédnutím k délce uloženého trestu domácího vězení, po vykonání části tohoto trestu v délce trvání nejméně jednoho měsíce rozhodovat o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení. Po právní moci takového rozhodnutí vždy vyzve odsouzeného, aby soudem vyměřenou částku uhradil na účet soudu ve lhůtě deseti dnů ode dne doručení s upozorněním, že nebude-li ve stanovené době zaplácena, bude vymáhána podle jiných právních předpisů (§ 2 odst. 2 cit. vyhlášky). Náhrada těchto nákladů se pak vymáhá podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (§ 152a tr. řádu).

Ad e) Paušální částku **ostatních nákladů trestního řízení, jež nese stát** [§ 152 odst. 1 písm. e), odst. 3], stanovilo Ministerstvo spravedlnosti ČR vyhláškou č. 312/1995 Sb., ve znění vyhlášky č. 432/2002 Sb. Její **výše činí**:

1. částku 2 000 Kč ve věcech, v nichž došlo k vydání trestního příkazu, který nabyl právní moci,
2. částku 4 000 Kč v ostatních věcech, v nichž řízení v prvním stupni bylo vedeno před okresním soudem,
3. částku 6 000 Kč ve věcech, v nichž řízení v prvním stupni bylo vedeno před krajským soudem.

Jestliže byl v trestním řízení podán znalecký posudek (k tomu viz též rozhodnutí č. 29/2014 Sb. rozh. tr.), zvyšují se uvedené paušální částky takto:

1. byli-li přibráni k podání znaleckého posudku nejméně dva znalci, o částku 7 000 Kč,
2. v ostatních případech o částku 3 800 Kč.

O povinnosti k náhradě těchto nákladů rozhodne po právní moci předseda senátu soudu prvního stupně; nemusí tak učinit, jestliže k náhradě nákladů došlo zaplacením kolovými známkami (§ 156 tr. řádu); tato výjimka však není v praxi využívána. K povinnosti nahradit ostatní náklady stanovené paušální částkou viz též rozhodnutí č. 61/1973, č. 40/1989, č. 19/1990 a č. 29/2014 Sb. rozh. tr. Náhrada těchto nákladů se vymáhá podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (§ 152a tr. řádu).

Řešení příkladu č. 48: Za situace uvedené v příkladu by trestně stíhaný Pavel byl povinen zaplatit zřejmě jen ostatní náklady trestního řízení stanovené paušální částkou [§ 152 odst. 1 písm. e), odst. 3], a to ve výši odvozené od formy odsuzujícího rozhodnutí, které nabylo právní moci: kdyby šlo o trestní příkaz, jímž lze v jeho věci rozhodnout (§ 314e, § 314f), náklady by činily částku 2 000 Kč, kdyby šlo o rozsudek okresního soudu nebo odvolacího krajského soudu, náklady by činily částku 4 000 Kč (krajský soud zde nerozhoduje v prvním stupni). Náhrada jiných nákladů pak nepřichází v úvahu, protože obviněný Pavel nebyl ve vazbě, neměl – a nemusel mít – v řízení obhájce, patrně jako prvotrestanému mu nebude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a ve věci nebyl podán znalecký posudek. Pokud by ovšem trestní věc Pavla skončila pravomocně jinak než jeho odsouzením, např. podmíněným zastavením trestního stíhání (§ 307) nebo schválením narovnání (§ 309 a násl.), což není vyloučeno, nemusel by platit žádné náklady trestního řízení.

Podle § 153 pak může mít povinnost k náhradě nákladů řízení obviněný nebo i další osoby. Kdo podal zcela bezvýsledně dovolání nebo návrh na obnovu řízení, je povinen nahradit státu náklady řízení o tomto návrhu, a to paušální částkou. Výše paušální částky za **bezvýsledně podaný návrh na obnovu řízení** (včetně jejího zvýšení) je stejná, jako je paušální částka ostatních nákladů, jež nese stát, uvedená výše ad e) a stanovená podle § 1 a § 3a vyhlášky č. 312/1995 Sb., ve znění vyhlášky č. 432/2002 Sb. Výše paušální částky nákladů řízení při **zcela bezvýsledném dovolání** činí 10 000 Kč a i zde přichází v úvahu její zvýšení, byl-li ve věci přibrán znalec (§ 3a vyhlášky č. 312/1995 Sb., ve znění vyhlášky č. 432/2002 Sb.). Dále je ten, kdo podal zcela bezvýsledně dovolání nebo návrh na obnovu řízení, povinen nahradit státu **odměnu a hotové výdaje obhájci**, pokud byl v souvislosti s takovým návrhem ustanoven, ledaže obviněný má nárok na obhajobu bezplatnou nebo na obhajobu za sníženou odměnu. Povinnost k náhradě nákladů řízení o zcela bezvýsledném návrhu na obnovu řízení a o zcela bezvýsledném dovolání, včetně náhrady odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci, nepostihuje státního zástupce ani orgán pověřený péčí o mládež (resp. nyní orgán sociálně-právní ochrany dětí).

Povinnost nahradit náklady řízení zde vzniká každému, kdo podal zcela bezvýsledně dovolání (§ 265a a násl.) nebo návrh na obnovu řízení (§ 277 a násl.), tedy **i osobám, které nejsou ze zákona oprávněny** podat dovolání nebo návrh na obnovu řízení, ale přesto takové podání učinily a soud je odmítl nebo zamítl. Zcela bezvýsledným je **dovolání**, jestliže bylo podle § 265i odst. 1 odmítnuto nebo podle § 265j zamítnuto. Podobně za zcela bezvýsledný návrh na **obnovu** řízení je třeba považovat takový návrh, který byl pravomocně zamítnut z důvodů uvedených v § 283. V případě, že bylo takto v jednom řízení rozhodnuto o dovoláních nebo o návrzích na obnovu řízení několika osob, je povinna k náhradě nákladů každá z nich. Zcela bezvýsledným **není** dovolání nebo návrh na obnovu, bylo-li jim alespoň částečně vyhověno.

Konečně odsouzený má též povinnost nahradit státu **náklady vzniklé ustanovením zmocněnce poškozenému**. Podle § 51a odst. 1 totiž platí, že osvědčí-li poškozený, který uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu; to neplatí, pokud vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši anebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení by zastoupení zmocněncem bylo zřejmě nadbytečné. Obdobně osvědčí-li osoby uvedené v § 51a odst. 1 písm. a) až c), že nemají dostatek prostředků, aby si hradily náklady vzniklé přibráním zmocněnce, rozhodne předseda senátu soudu prvního stupně k jejich návrhu o tom, že mají nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. K důvodnosti tohoto nároku viz též nálezy Ústavního soudu uveřejněné pod č. 170 ve sv. 67 Sb. n. a u. ÚS. Poškozený mladší 18 let má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně i bez splnění podmínek uvedených v § 51a odst. 1 tr. řádu, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku (§ 51 odst. 2 tr. řádu). Za těchto podmínek je poškozenému ustanoven jako zmocněnec advokát a náklady s jeho přibráním hradí stát. K určování a výši odměny a náhrady hotových výdajů takového zmocněnce viz níže § 4 této hlavy učebnice. O povinnosti odsouzeného hradit státu náklady vzniklé ustanovením zmocněnce v těchto případech a o jejich výši rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně, a to i bez návrhu (§ 155 odst. 5). Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, která má odkladný účinek (§ 155 odst. 6).

Mimo výše uvedených případů, kdy má odsouzený nebo jiná osoba povinnost nahradit státu náklady trestního řízení, které stát prozatím nese sám, zákon předpokládá, že v určitých případech **stát ponese některé náklady definitivně**, aniž by byla jejich náhrada předepsána obviněnému nebo jiné osobě. Jde jednak o již zmíněné náklady na nutnou obhajobu v souvislosti s podáním stížnosti pro porušení zákona (§ 151 odst. 1 věta druhá) a náklady na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu (§ 33 odst. 2 až 4). Obviněný, který má nárok na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu, a poškozený, který má nárok na ustanoveného zmocněnce, mohou žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o tom, že stát ponese **náklady na znalecký posudek**, který obviněný nebo poškozený vyžádá (§ 110a). Žádosti nelze vyhovět, jestliže takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon (znalecký posudek) k prokázání téže skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení (§ 151a odst. 1). Zde **nejde o nárok** obviněného ani poškozeného, ale záleží na uvážení předsedy senátu nebo státního zástupce; proti rozhodnutí předsedy senátu nebo státního zástupce je přípustná stížnost (§ 151a odst. 2).

Definitivně nese stát náklady uvedené v § 152 a v § 155 též tehdy, jestliže trestní stíhání obviněného skončilo **jiným pravomocným rozhodnutím** než odsuzujícím rozsudkem, jímž byl obviněný uznán vinným, např. při zproštění obviněného obžaloby podle § 226, při zastavení trestního stíhání podle § 172, při podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 (viz zde však rozhodnutí č. 48/2000 Sb. rozh. tr.), při schválení narovnání podle § 309.

Při správě pohledávek vzniklých státu z titulu neuhrazených nákladů trestního řízení uvedených v § 152 odst. 1 se postupuje podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (§ 152a).

§ 3 Náhrada odměny a hotových výdajů obhájce

Obhájce, který byl obviněnému v případech nutné obhajoby podle § 38 a § 39 **ustanoven**, má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu. Tímto zvláštním předpisem je vyhláška č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (advokátní tarif). Nárok je třeba uplatnit do jednoho roku ode dne, kdy se obhájce dozvěděl, že povinnost obhajovat skončila, jinak nárok zaniká (§ 151 odst. 2 tr. řádu – viz též rozhodnutí č. 59/2007 a č. 21/2014 Sb. rozh. tr.). Výše odměny se odvíjí od tarifní hodnoty stanovené